

Opetussuunnitelma 2024-2025

Sisällysluettelo

Sanasto	3
1 Kansalaisopisto koulutuksen järjestäjänä.....	4
1.1 Lainsäädännöllinen tausta ja oppilaitosmuodon yleiskuva	4
1.2 Kansalaisopistojen opetus	4
1.2.1 Kansalaisopiston kurssien tasoryhmistä.....	5
1.2.2 Kansalaisopistossa opetettavat aineet	5
1.2.3 Opetustunnin kesto opintopisteinä kansalaisopistossa	6
2 Osaamisen osoittaminen kansalaisopistossa	7
3 Osaamisen arviointi	8
3.1 Osaamistavoitteet ja arviointikriteerit	8
3.2 Arvioinnin kuvaus ja arviointimenetelmät	8
3.3 Kurssin arviointiasteikko.....	9
3.4 Osaamisen arvioijat	9
3.5 Opiskelijan ohjaus ja palaute osaamisen kehittymisestä.....	9
3.6 Opiskelijan suostumus tietojen siirtoon kansalliseen opintosuoritus- ja tutkintorekisteriin (Koski-tietovaranto).....	10
3.7 Arvioinnin dokumentointi ja arviointiaineisto.....	10
3.8 Arvioinnin uusiminen, tarkistaminen ja oikaisu	10
3.9 Todistus suoritetusta kurssista	11
4 Kestävä kehitys	12
5 Kielet	13
5.1 Opetuksen tavoitteet.....	13
5.2. Opetusohjelman rakenne	13
5.3 Taitotasot ja osaamisen arviointi	13
6 Kädenaidot	16
6.1 Opetuksen tavoitteet.....	16
6.2 Opetusohjelman rakenne	16
6.3 Tavoitetaso ja osaamisen arviointi	17
7 Tieto- ja viestintäteknikka	20
7.1 Opetuksen tavoitteet.....	20
7.2 Opetusohjelman rakenne	20
7.3 Tavoitetaso ja osaamisen arviointi	20

Sanasto

ePerusteet = ePerusteet-palvelussa löytyvät kaikki opetussuunnitelmien, tutkintojen ja koulutusten perusteet sekä paikalliset opetussuunnitelmat ja tutkintojen toteutus suunnitelmat. Kansalaisopistojen osaamisperusteiset kurssikuvaukset täytyy viedä ePerusteisiin, jotta kurssien suoritustietoja voidaan viedä Koski palveluun.

Koski -palvelu = Kansallinen tietovaranto, joka sisältää valtakunnallisia perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opintosuoritus- ja tutkintotietoja. 1.8.2021 alkaen myös vapaan sivistystyön opintojen suoritustietoja on mahdollista viedä tietovarantoon, jos opinnot on kuvattu osaamisperusteisesti, opintopisteytetty ja arvioitu vähintään hyväksyty – hylätty -asteikolla. Tietovarantoon vienti helpottaa kansalaisopistossa hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista muualla.

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen = Aikaisemmin hankitun osaamisen hyödyntäminen tulevalla oppimispolulla ja työelämässä. Ei ole tarkoituksenmukaista opiskella uudestaan jo opittuja asioita. Osaamisperusteiset kuvaukset helpottavat osaamisen tunnistamista ja tunnustamista.

Osaamisperusteisuus = Osaamisperusteisuudessa periaatteena on, että osaamista voi hankkia monella eri tavalla ja sitä tulee voida arvioida eri yhteyksissä. Osaamisperusteisessa kuvaustavassa keskitytään opiskeltavan sisällön sijasta kuvaamaan opiskelijan osaamista. Kansalaisopisto-opintoja voidaan tunnistaa ja tunnustaa muissa oppilaitoksissa nykyistä laajemmin, mikäli koulutusten kuvauksissa käytettäisiin osaamisperusteisuutta.

Osaamistavoitteet = Osaamisperusteisissa kurssikuvauksissa kursseille määritellään osaamistavoitteet, jotka kuvaavat, mitä opiskelijan odotetaan osaavan opintokokonaisuuden tai -jakson suoritettuaan eli mitä opiskelija tietää, ymmärtää tai kykenee tekemään oppimisen tuloksena. Osaamistavoitteet kuvaavat tavoiteltavaa tulosta. Ne ilmaistaan opiskelijan toimintana ja ne tulee ilmaista selkeästi ja yksinkertaisesti. Osaamistavoitteiden täytyy olla opiskelijoiden saavutettavissa ja niiden toteutumista on kyettävä arvioimaan.

Arviointikriteerit = Arviointikriteereillä kuvataan, millaista osaamista hyväksyty suoritus edellyttää. Osaamisen arviointi tapahtuu vertaamalla opiskelijan osaamista arviointikriteereihin. Hyvin laaditut arviointikriteerit ohjaavat myös arviointimenetelmän valintaa. Arviointikriteerien laadinta aloitetaan osaamistavoitteiden tarkastelulla, koska ne johdetaan suoraan osaamistavoitteista. Siksi osaamistavoitteita ja arviointikriteerejä on järkevää työstää rinnakkain.

Vapaatavoitteinen koulutus = Tutkintoon johtamatonta koulutusta, johon voi osallistua ilman pääsykokeita tai muita ennakkovaatimuksia.

1 Kansalaisopisto koulutuksen järjestäjänä

1.1 Lainsäädännöllinen tausta ja oppilaitosmuodon yleiskuva

Vapaan sivistystyön tarkoituksena on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta.

Vapaana sivistystyönä järjestettävän koulutuksen tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Vapaassa sivistystyössä korostuu omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus.

Kansalaisopistot ovat paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin pohjautuvia oppilaitoksia, jotka tarjoavat mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi.

Laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998)

Kansalaisopistoja yhtenä vapaan sivistystyön oppilaitosmuodoista ohjaa laki vapaasta sivistystyöstä. Kansalaisopistot ovat kaikille avoimia oppilaitoksia, joissa voi oppia uusia tietoja ja taitoja. Opetus on avointa kaikille iästä ja koulutustaustasta riippumatta. Opetustarjontaan kuuluu taideaineita, kädentaitoja, kieliä, kotitaloutta, liikuntaa, tietotekniikkaa ja yhteiskunnallisia aineita. Lisäksi kansalaisopistoissa järjestetään vuosittain paljon avoimia yleisöluentoja erilaisista aiheista. Kansalaisopistoon ei pääsääntöisesti tulla suorittamaan tutkintoa, vaan opinnot perustuvat elinikäisen oppimisen periaatteeseen sekä ihmisen omaan haluun oppia ja kehittyä.

Yksi toiminnan pääperiaatteista on opetuksen tuominen lähelle ihmisiä ja kurssitoiminta onkin usein hajautettu eri puolille kuntaa sinne, missä ihmiset asuvat ja liikkuvat. Oppilaitosmuotona kansalaisopisto on joustava, ketterä toimija, joka vastaa kansalaisten sivistystarpeiden lisäksi myös yhteiskunnan muutos- ja koulutustarpeisiin. Opistot toimivat opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämällä ylläpitämisluvilla. Ylläpitämisluvan voi saada kunta, kuntayhtymä, rekisteröity yhteisö tai säätiö.

1.2 Kansalaisopistojen opetus

Kansalaisopistojen tarjoama opetus on yleensä kurssi-, luento- tai työpajamuotoista. Opetus on pääsääntöisesti koko lukuvuoden kestävä, omaehtoista matalan kynnyksen koulutusta, jonka kautta voi perehtyä uusiin asioihin tai syventää osaamistaan.

Kuntalaiset voivat vaikuttaa kurssitarjontaan esittämällä omia toiveitaan ja opistojen kuuluukin [lakisääteisesti](#)¹ vastata paikallisiin sivistystarpeisiin. Kansalaisopistojen kurssitarjonta vaihtelee lukukausittain ja opistoissa on erilaisia painotuksia eri paikkakunnilla. Kurssitarjonta elää myös yhteiskunnallisten muutosten myötä. Opetustarjonnasta löytyy kaiken ikäisille suunnattuja kursseja sekä toimintaa erityisryhmille.

Kansalaisopistot tarjoavat opetuspalveluita ryhmäopetuksen, yksilöopetuksen ja luentojen muodossa. Kurssit kokoontuvat lähiopetuksena, etäopetuksensa, ajasta ja paikasta riippumattomina verkko-opintoina tai näiden hybridimuotona. Kurssien kesto vaihtelee koko lukuvuoden kestävästä kurseista muutaman kerran kokoontuviin lyhytkursseihin. Lukuvuoden, lukukauden ja kurssin kesto sekä ilmoittautumiskäytännöt vaihtelevat opistoittain. Yhä

---

¹ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980632>

useammassa kansalaisopistossa on syys- ja kevätlukukauden lisäksi käytössä myös ns. kesälukukausi.

1.2.1 Kansalaisopiston kurssien tasoryhmistä

Kansalaisopistoissa voidaan järjestää tietyissä aineissa eritasoisia kursseja ja/tai ryhmiä. Eritasoisten kurssien erot pyritään tuomaan selkeästi esiin kurssikuvauksissa. Kursseilla voi olla mahdollisia lähtötasovaatimuksia, joista päättää opiston ylläpitäjä kurssiohjelman hyväksyessään. Kansalaisopistoille on kuitenkin tyypillisempää, että kursseilla ei ole lähtötasovaatimuksia ja opiskelijat voivat saavuttaa samalla kurssilla eritasoista osaamista. Tämän tyyppisillä kursseilla tavoiteltava osaamisen taso perustuu opiskelijan omaan lähtötasoon ja tarpeeseen. Näin ollen monella kansalaisopistojen opettajista on jo kokemusta eritasoisen opiskelijoiden samanaikaisesta opettamisesta ja opetuksen eriyttämisestä tarpeen mukaan.

Kansalaisopistoissa kurssipaikan saa ilmoittautumalla kurssille ja opiskelijalla on opiskeluoikeus sille kurssille, jolle hän on saanut varsinaisen paikan. Opiskelija on lähtökohtaisesti vastuussa itse siitä, mille tasolle hän ilmoittautuu. Opistosta saa tarvittaessa ohjausta sopivan tasoisen kurssin valintaan. Mikäli opiskelija kurssin aikana huomaa, ettei kurssi vastaa hänen osaamistaan, kurssin vaihtaminen toiseen on yleensä mahdollista. On kuitenkin huomioitava, että opistossa ei välttämättä ole samaan aikaan tarjolla vastaavaa osaamisperusteista kurssia, jolta opiskelija voisi saada arviointia haluamallaan tasolla.

1.2.2 Kansalaisopistossa opetettavat aineet

Jokaisen kansalaisopiston vuosittaisen kurssiohjelman hyväksyy opiston ylläpitäjä. Eri kansalaisopistoissa voi olla hyvinkin erityyppisiä kursseja tarjolla ja sijoitettuna eri tavoin nimettyihin aineryhmiin, mutta kansalaisopistoissa opetettavat aineet voidaan jakaa esimerkiksi seuraaviin kategorioihin:

- kielet
- kuvataide
- kädentaidot
- liikunta ja hyvinvointi
- luonto ja ympäristö
- musiikki
- ruoka, juoma ja matkailu
- tanssi ja teatteri
- tietotekniikka, tekniikka ja talous
- yhteiskunta ja humanismi
- muut

1.2.3 Opetustunnin kesto opintopisteinä kansalaisopistossa

Vakiintuneen käytännön mukaisesti yhden opetustunnin kesto kansalaisopistoissa on 45 minuuttia. Kansalaisopistojen koulutuksen kesto ilmoitetaan opiskelijalle kurssitiedoissa opetustunteina ja/tai -kertoina.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2019 asettama vapaan sivistystyön kautta hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista valmistellut työryhmä päätyi loppuraportissaan ehdottamaan vapaan sivistystyön eri oppilaitosmuotojen yhteiseksi opetuksen laajuutta kuvaavaksi yksiköksi **opintopistettä**. Opintopiste ei korvaa rahoituksen perustana olevia käsitteitä, vaan sitä käytetään ainoastaan kuvaamaan koulutusten sisältöjen laajuutta eli koulutuksen suorittamiseen vaadittavaa työmäärää. Jatkossa kansalaisopistojen on siis ilmoitettava osaamisperusteisten kurssiensa laajuus opetustuntien ja/tai -kertojen lisäksi myös opintopisteinä. Laajuuden määrittelyssä on mahdollista käyttää desimaaleja.

Suomalaisessa koulutusjärjestelmässä opiskelijan keskimääräinen 27 tunnin työpanos vastaa yhtä opintopistettä. Kuten muissakin oppilaitosmuodoissa, myös kansalaisopistoissa, yhden opintopisteen suorittamisen vaatima työmäärä voi käytännössä vaihdella paljonkin kurssien ja opiskelijoiden valmiuksien mukaan. Kansalaisopisto päättää itse osaamisperusteisten kurssiensa laajuudet opintopisteinä ja määrittelee niiden pohjaksi kurssien puitteissa **toteutettavan opetuksen määrän** sekä arvioi opiskelijan itsenäiseen **työskentelyyn keskimäärin kuluvan ajan**. Tämän mitoitustyön tekee käytännössä kurssin suunnitteleva henkilö. Vaadittavan itsenäisen työn määrä on ilmoitettava myös kurssikuvauksessa siten, että kurssille ilmoittautuva opiskelija tietää, mitä häneltä odotetaan.

2 Osaamisen osoittaminen kansalaisopistossa

Osaamisen osoittamisella tarkoitetaan tapoja, joilla opiskelija osoittaa kurssilla vaadittua osaamista siten, että se on arvioitavissa. Kurssin kuvauksessa on kerrottu, minkälaista osaamista kurssilla tavoitellaan, sekä mahdollisesti esitetty jo valmiiksi kurssilla käytössä olevia osaamisen osoittamisen tapoja.

Suoritusmerkintää tavoittelevan opiskelijan tulee osoittaa osaamisensa sillä kurssilla, jolle hän on ilmoittautunut. Lähtökohtaisesti osaaminen osoitetaan tuon kurssin aikana, pääsääntöisesti kurssitilanteissa – luokassa tai verkossa.

Oppilaitos on viime kädessä vastuussa siitä, että suunnittelu on oikeudenmukaista ja hyvää ja että osaamisen osoittaminen tapahtuu suunnitelman mukaisesti ja avoimesti. Osaamisen osoittaminen suunnitellaan kurssikohtaisesti ja suunnittelusta vastaa yleensä kurssin opettaja. Kurssi tulee toteuttaa samansisältöisenä kaikille opiskelijoille, sillä erotuksella, että arviointia tehdään vain suostumuksensa siihen antaneille.

Osaamisen osoittaminen suunnitellaan asettamalla kurssille osaamistavoitteet ja arviointikriteerit (ks. tarkemmin luku 3.1 Osaamistavoitteet ja arviointikriteerit). Ne ohjaavat opettajan valintoja siitä, millaisia osaamisen osoittamisen tapoja kurssilla voidaan käyttää. Kurssien osaamistavoitteet ja siten myös osaamisen osoittamisen tavat voivat poiketa toisistaan eri kursseilla ja opistoissa. Osaamisen osoittamisen toteutukseen voi vaikuttaa myös se, kuinka moni samalta kurssilta on antanut suostumuksen suorituksensa viralliseen arviointiin (ks. tarkemmin luku 3.2 Arvioinnin kuvaus ja arviointimenetelmät).

Osaamisperusteisessa opetuksessa korostuu opettajan ja opiskelijan sekä opiskelijoiden keskinäinen vuorovaikutus. Opettaja ja opiskelija(t) sopivat yhdessä osaamisen osoittamisen tavoista ja aikataulusta esimerkiksi kurssin aluksi tai sen aikana. Tavoitteena on, että kaikki osaaminen saadaan osoitettua.

Aiemmin hankittua osaamista voidaan tunnistaa ja tunnustaa joko osana kansalaisopiston kurssia tai todentaa opiskelijan osaaminen ilman kurssille osallistumista. Kansalaisopiston ylläpitäjä päättää, onko aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen opistossa mahdollista sekä missä oppiaineissa ja miten se mahdollisesti tapahtuu.

3 Osaamisen arviointi

Vapaan sivistystyön koulutuksessa saavutetun osaamisen Koski-tietovarantoon viemisen edellytyksenä on, että osaaminen on arvioitu. Kansalaisopiston kurssilla, jolta opiskelija haluaa suoritusmerkinnän, opiskelijan osaaminen arvioidaan, ja tätä arviointia varten on luotava kurssille arviointikäytännöt.

Arvioinnin ja palautteen tarkoitus on tehdä saavutettua osaamista näkyväksi opiskelijalle itselleen. Pelkät kokeet ja testit eivät tue jatkuvaa oppimista, siksi tarvitaan monipuolisia arvioinnin tapoja ja menetelmiä. Opiskelijälähtöinen arviointi on avointa, läpinäkyvää ja perusteltua sekä perustuu vuorovaikutukseen. Arvioinnin tulee olla luonteeltaan kannustavaa ja antaa opiskelijalle tietoa hänen kehitymisestään. Arviointi tulee tehdä mahdollisimman pian osaamisen osoittamisen jälkeen.

3.1 Osaamistavoitteet ja arviointikriteerit

Osaamisperusteinen arviointi on puhtaasti kriteeriperusteista eli opiskelijan osaamista verrataan osaamistavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Osaamistavoitteet kuvaavat niitä osaamiskokonaisuuksia, joista kurssin sisältö muodostuu. Kuhunkin osaamistavoitteeseen liittyy arviointikriteereitä, jotka puolestaan kuvaavat niitä osaamisia, jotka täytyy osaamistavoitteen saavuttamiseksi hallita. Arviointikriteerit määrittävät usein osaamisen itsenäisyyden tasoa. Opiskelija saa suoritusmerkinnän oman suorituksensa perusteella, eikä se ole siis riippuvainen muiden opiskelijoiden suorituksista eikä koulutukseen käytetystä ajasta.

Arvioinnissa tulee noudattaa arviointikriteereitä ja kaikkien osapuolten tulee tietää arvioinnin perusteet. Arvioija ei voi muuttaa tai mukauttaa kriteerejä kurssin aikana. Tällä varmistetaan arvioinnin oikeellisuus ja opiskelijan oikeudet. Arvioija vertaa opiskelijan osaamista ainoastaan osaamistavoitteisiin ja niiden arviointikriteereihin. Tällä tavoin opiskelijaa ohjataan myös selkeästi kehittämään juuri tavoiteltavaa osaamista.

Osaamista on voitava arvioida ja todentaa luotettavasti erilaisin **arviointimenetelmin** eli osaamistavoitteiden tulee olla selkeitä sekä arvioitavissa, mitattavissa tai todennettavissa olevia asioita tai kykyjä. Mikäli opisto järjestää esimerkiksi numeerisesti arvioitavaa opetusta esimerkiksi yhteistyössä toisen oppilaitoksen kanssa, oppilaitokset sopivat arviointikriteereistä ja osaamistavoitteista yhdessä.

3.2 Arvioinnin kuvaus ja arviointimenetelmät

Arvioinnin kuvauksessa esitetään, **millä keinoin** opiskelijoiden saavuttama osaaminen arvioidaan ja **minkälaisia menetelmiä** arvioinnissa käytetään eli **millä keinoin opiskelija osoittaa osaamisensa**. Arviointimenetelmiä voivat olla esimerkiksi oppimistehtävä, portfolio, työn reaaliaikainen seuraaminen tai suullinen arviointi. Usein arvioinnissa käytetään useita menetelmiä. Arviointiin voi sisältyä myös opiskelijan itsearviointia tai vertaisarviointia. Lopullisesta arvioinnista vastaa kuitenkin aina oppimisen arvioija.

Osaamisen arviointi kannattaa yhden arviointitilanteen tai koko arvioitavan materiaalin sijaan koostaa pienistä osioista. Osaamista on mahdollista osoittaa kurssin aikana siten, että kurssin viimeisen opetuskerran päätyttyä opettajalla on koossa ja osoitettuna kaikki se materiaali, jolla

opiskelijan osaaminen on sovittu osoitettavan ja jonka pohjalta opettaja voi tehdä arviointipäätöksen.

3.3 Kurssin arviointiasteikko

Vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaan arvioinnin vähimmäisvaatimuksena on, että koulutuksessa saavutettu osaaminen on hyväksytty eli opiskelijan osaaminen vastaa vähintään koulutuksen osaamisperusteisessa kuvauksessa olevaa tasoa. Arviointiasteikko on siis tällöin hyväksytty / hylätty. Myös muunlaisen arviointiasteikon käyttäminen on mahdollista. Koski-tietovarantoon tallennetaan vain opiskelijan hyväksytty suoritus. Jos kurssilla on käytössä muunlainen arviointiasteikko, asteikkoa varten on luotava omat arviointikriteerit.

Mikäli opiskelijan osaaminen ei yllä tavoitellulle tasolle, ei hänelle voida antaa suoritusmerkintää. Päätös tulee perustella hänelle siten, että hän ymmärtää, mitä hänen osaamisestaan jäi puuttumaan, ja hänelle voi myös antaa mahdollisuuden täydentää suoritustaan. Opiskelijalla on oikeus pyytää selvitystä, jos hän ei ole saanut riittäviä perusteluja suorituksen hylkäämiseen.

3.4 Osaamisen arvioijat

Vastuu arviointiprosessista kokonaisuutena on opiston ylläpitäjällä. Arvioijan pätevyydelle ei voi asettaa yleispäteviä kriteereitä, eikä siitä ole vapaan sivistystyön lainsäädännössä mainintaa. Hyvää osaamisen arviointitoimintaa voi kuitenkin edistää, kun arvioijien valinnassa noudattaa esimerkiksi seuraavia kriteereitä:

- arvioijilla on riittävä ammattitaito kyseisen koulutuksen tai kurssin alalta
- arvioijat tuntevat kyseessä olevan koulutuksen osaamistavoitteet ja arviointikriteerit.

Kansalaisopistossa opiskelijan osaamisen arvioijana toimii yleensä kurssin opettaja. Arviointia suorittavalla opettajalla ei tarvitse olla pedagogista pätevyyttä, mutta opiston ylläpitäjän tulee huolehtia siitä, että hänet on nimetty ja perehdytetty tehtävään. Perehdyttäminen on ensiarvoisen tärkeää sellaisissa tilanteissa, joissa kurssin opettaja on vaihtunut kesken kurssin tai opettaja ei ole ollut suunnittelemassa kurssia.

Arvioivalla opettajalla tulee olla riittävä osaaminen ja ammattitaito aineeseen, jonka osaamista arvioidaan. Hänen tulee olla työsuhteessa oppilaitokseen, ja opiston tulee tehtävään nimeämisen lisäksi perehdyttää hänet opiston toimintatapoihin sekä varmistaa, että opettaja ymmärtää osaamisperusteisuuden, osaamisen tunnistamisen ja osaamisen arvioinnin. Arvioijan mahdollinen esteellisyys määritellään [hallintolain 27–29 §](#) mukaan².

3.5 Opiskelijan ohjaus ja palaute osaamisen kehittymisestä

Osaamisperusteisessa opetuksessa lähtökohtana on opiskelija sekä hänen tarpeensa. Osaamisperusteisilla kursseilla opiston tulee varmistaa, että opiskelija tiedostaa oikeutensa sekä vastuunsa omasta oppimisestaan ja saa sekä ohjausta että kirjallista tai suullista palautetta osaamisensa kehittymisestä kurssin opettajalta.

Osaamisperusteisuuden luonteeseen kuuluu, että opiskelija itse on aktiivinen toimija. Hänen tulee ymmärtää, miten ohjausta on mahdollista saada, mistä palautetta annetaan ja millä perustein

---

² <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434#O2L5P27>

arviointia tehdään. Oppilaitoksen ylläpitäjä päättää ohjauksen tavoista ja määrästä. Kurssin opettajan lisäksi myös opiston muu henkilökunta voi antaa opiskelijalle neuvontaa ja tukea esimerkiksi kurssin valinnassa jo ennen kurssi-ilmoittautumista.

Ohjauksen tehtävä on tukea opiskelijaa onnistumaan opinnoissaan. Ohjauksella pyritään parantamaan opiskelijan ymmärrystä ja luottamusta omaan osaamiseensa, tukemaan kehitystä ja hyvinvointia sekä kannustamaan aktiiviseen kansalaisuuteen ja yhteisöllisyyteen.

Antamassaan palautteessa arvioija perustelee antamansa arvioinnin. Opiskelijalle tulisi syntyä ymmärrys tehdyn arvioinnin oikeellisuudesta eli siitä, että se on tehty arviointikriteerien mukaisesti. Hyvin muotoiltu ja annettu palaute huomioi opiskelijan vahvuudet ja auttaa häntä kehittymään ja kehittämään osaamistaan. Palautteessa käsitellään opiskelijan osaamisen tasoa, ei hänen persoonaansa.

3.6 Opiskelijan suostumus tietojen siirtoon kansalliseen opintosuoritus- ja tutkintorekisteriin (Koski-tietovaranto)

Jotta opiskelijan kurssisuoritus voidaan tallentaa Koski-tietovarantoon, hänen tulee antaa suostumuksensa tietojen tallentamiseen oppilaitoksen ylläpitäjälle. Suostumus on kerättävä opetus- ja kulttuuriministeriön ohjeistuksen mukaisesti ja jokaisesta kurssista erikseen. Osaamisperusteiset Koski-kelpoiset kurssit ovat avoimia kaikille eli kurssille osallistuminen ei edellytä opiskelijalta suostumusta osaamisensa arviointiin.

Koski-tietovarantoon voidaan viedä suoritustiedot kurseista, jotka ovat alkaneet aikaisintaan 1.8.2021. Keskeytyneitä tai hylättyjä suorituksia ei tallenneta Koski-tietovarantoon.

Suostumuksesta tulee käydä ilmi, että se on annettu vapaaehtoisesti ja nimenomaisesti. Suostumuksen keruun taustaksi oppilaitoksen tehtävä on antaa opiskelijalle tarvittava informaatio osaamisperusteisuudesta, suostumuksesta ja arvioinnista. Opetus- ja kulttuuriministeriö on ohjeistanut erikseen myös opiskelijan informoinnista.

3.7 Arvioinnin dokumentointi ja arviointiaineisto

Osaamisen osoittamisesta ja arvioinnista syntyy eri muodoissa olevaa aineistoa. Arvioinnista syntyviä asiakirjoja voivat olla esimerkiksi arvioijan tekemät kirjalliset arvioinnit tai opiskelijan kirjallinen itsearviointi, jotka voivat myös olla digitaalisessa muodossa. Arvioinnin dokumentoinnilla varmistetaan, että tehtyyn arviointiin voidaan tarvittaessa palata jälkikäteen esimerkiksi opiskelijan pyynnöstä.

3.8 Arvioinnin uusiminen, tarkistaminen ja oikaisu

Opiskelijan on tärkeä saada tietoonsa, onko hänellä mahdollisuus uusia osaamisensa osoittaminen ja miten hänen tulee toimia, jos hän on tyytymätön samaansa arviointiin. Mikäli tehdystä osaamisen arvioinnista seuraa opiskelijalle epäselvyyttä tai tunnetta epätasa-arvoisesta kohtelusta, oppilaitoksen vastuullisten toimijoiden tulee olla valmiita tarkistamaan tehtyjä arviointeja. Opiskelija voi pyytää rehtorilta arvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, edelleen aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa.

3.9 Todistus suoritetusta kurssista

Koski-tietovarantoon kirjatut suoritusmerkinnät ovat opiskelijan nähtävillä ja jaettavissa maksutta Oma opintopolku -palvelussa. Opiskelija voi kuitenkin pyytää myös paperisen todistusasiakirjan Koski-tietovarantoon tallennetuista opintosuorituksistaan. Kansalaisopiston kurseista ei lähtökohtaisesti anneta paperista todistusta. Mikäli opiskelija haluaa suoritetusta kurssista paperisen todistuksen, sellainen voidaan toimittaa opiston yleisen todistuskäytännön mukaan – tarvittaessa maksullisena.

4 Kestävä kehitys

Kansalaisopiston opetus tukee kestävän elämäntavan ja kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista opetuksessa ja oppimisprosessissa sekä kannustaa opittujen käytänteiden siirtymistä opetustilan ulkopuolelle.

Ekologinen kestävä kehitys huomioidaan opetuksessa ohjaamalla opiskelijoita materiaalien, energian ja veden säästöön. Lisäksi opetuksessa ohjataan ottamaan huomioon vaarallisten aineiden turvallisuus varastoinnissa ja käsittelyssä sekä hävittämisessä. Opetuksessa ohjataan toteuttamaan ympäristöystävällisiä hankintoja ja kannustetaan materiaalien uudelleenkäyttöön, kierrätykseen ja lajitteluun. Kansalaisopisto ottaa vastaan käyttökelpoista sekä tarkoituksenmukaista uutta ja vanhaa materiaalia toiminnan ja opetuksen järjestämiseen.

Taloudellinen kestävä kehitys huomioidaan opetuksessa ohjaamalla opiskelijoita valmistamaan tuotteita, joilla on mahdollisimman pitkä elinkaari. Opetuksessa ohjataan opiskelijoita raaka-ainemateriaalin minimoimiseen hävikkiä ja hukkaa vähentämällä. Opetuksessa ohjataan opiskelijoita tavaroiden, laitteiden, työvälineiden ja materiaalien uudelleen käyttöön, jakamiseen, lainaukseen, kierrätykseen, huoltoon, korjaukseen sekä käytön ja kulutuksen minimoimiseen. Taloudellinen kestävä kehitys näyttäytyy opetuksessa yhdessä ekologisen ja sosiaalisen kestävän kehityksen kanssa.

Kulttuurinen kestävä kehitys huomioidaan opetuksessa tunnistamalla ja vaalimalla opiskelijoiden ilmentämiä ja tärkeäksi kokemia henkilökohtaisia, alueellisia, kansallisia ja kansainvälisiä kulttuuriperinteitä. Opetuksessa mahdollistetaan eri kulttuurien säilyminen, elpyminen ja kehittyminen. Opetuksessa ohjataan opiskelijoita kulttuurien tuntemiseen, tunnistamiseen ja arvostamiseen kulttuurisensitiivisestä näkökulmasta. Opiskelijoita ohjataan ymmärtämään ja huomioimaan monikulttuurisuus ja kulttuurisensitiivisyys opiston järjestämällä kursseilla ja opiston koko muussa toiminnassa. Kulttuurinen kestävä kehitys näkyy esim. esittävän taiteen kursseilla klassikkoteoksiin perehtymisenä ja versioimisena sekä uusien teosten kehittämisenä. Opetukseen voidaan sisällyttää opiskelijoiden tärkeäksi kokemia teoksia tai niiden osia.

Sosiaalinen kestävä kehitys näyttäytyy opetuksessa ihmisten välisen eriarvoisuuden vähentämisessä erilaisin kurssimaksuallennuksin ja vapaaoppilaspainoin, jolloin turvataan jokaiselle mahdollisuus osallistua kansalaisopiston kursseille. Kuten kaikessa muussakin toiminnassa myös alennuksia myönnettäessä huomioidaan opiskelijoiden yksityisyyden suoja. Sosioekonomiseen asemaan liittyvää osallistumiskynnystä madalletaan myös oppilaitoksen ja muiden toimitilojen riittäväillä, asianmukaisilla sekä tarkoituksenmukaisilla työvälineillä, materiaalilahjoitusten hyödyntämisellä, kierrätykseen kannustamisella ja koko vuoden kestävien kurssien laskuttamisella lukukausittain. Opetuksessa huomioidaan työtilojen fyysinen ja psyykinen turvallisuus, yhteisöllisyyden vahvistaminen sekä kiusaamisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen. Opetuksessa huomioidaan sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen, etnisten vähemmistöryhmien ja sukupolvien välinen tasa-arvo luomalla ja ylläpitämällä turvallista sensitiivistä ilmapiiriä. Alueellista tasa-arvoa edistetään tarjoamalla opiston opetusta myös kaupungin keskusta-alueen ulkopuolella. Opetuksen tavoitteet ja toteutus luovat mahdollisuuksia hyvinvointiin, työllisyyden edistymiseen ja työssä jaksamiseen.

5 Kielet

5.1 Opetuksen tavoitteet

Kansalaisopistojen kielikurssit ovat avoimia kaikille taustasta riippumatta. Kansalaisopistoissa voi opiskella arkielämän peruskielitaidon alkeista alkaen tai syventää ja ylläpitää jo hankittua vieraan kielen taitoa.

Kieltenopetuksen tavoitteena on käytännön kielitaito, jolla selviää arkielämän tilanteissa. Taustalla on ajatus kielenkäyttäjistä sosiaalisena toimijana, jonka tavoitteena on suorittaa erilaisia tehtäviä erilaisissa tilanteissa jonkin tavoitteen saavuttamiseksi.

Tavoitteena on myös opiskelijan opiskelutaitojen kehittäminen, omien vahvuuksien löytäminen sekä ohjaaminen omaehtoiseen opiskeluun.

5.2. Opetusohjelman rakenne

Kansalaisopistojen kielikurssit vaihtelevat laajuudeltaan koko lukuvuoden kestävästä kurseista muutaman kerran lyhytkursseihin. Myös niiden painotukset vaihtelevat. Tyypillisesti kurseilla painotetaan suullista tuottamista ja puhutun kielen ymmärtämistä sekä kohdekielen maan kulttuuriin perehdyttämistä.

Opiskelijoita kannustetaan tavoitteelliseen kielenopiskeluun tarjoamalla tasolta toiselle eteneviä kurseja.

5.3 Taitotasot ja osaamisen arviointi

Taitotasojen määrittelyssä käytetään Euroopan neuvoston kielitaidon yleiseurooppalaista viitekehystä (CEFR = Common European Framework, A1-C2). Eurooppalainen kielitaidon viitekehys on ohjeistus, jonka tarkoituksena on yhdenmukaistaa ja helpottaa saavutetun kielitaidon kuvailemista ja määrittelemistä.

Osaamisen arviointi on opiskelijalle vapaaehtoista. Osaaminen arvioidaan, mikäli opiskelija antaa suostumuksensa arvioinnille kurssin aluksi. Opiskelijan osaamista arvioi kurssin opettaja kurssin aikana. Koska arviointi tapahtuu osana kurssin opetusta, osaamisen osoittamisen tulisi olla mahdollisimman helppoa ja yksinkertaista sekä opiskelijalle että opettajalle. Arvioinnissa voi käyttää kurssin ja oppimateriaalin tehtäviä sekä erilaisia omaehtoisia tuotoksia siten, että yksittäisten opiskelijoiden osaamisen arviointi ei vaikuta merkittävästi muun ryhmän toimintaan.

Arvioinnin tukena käytetään eurooppalaiseen viitekehykseen pohjautuvaa kielitaidon osaamiskriteeristöä. Kriteerit on kuvattu taitotasoittain kielitaidon osa-alueille (kuullun ymmärtäminen, luetun ymmärtäminen, suullinen vuorovaikutus, suullinen tuottaminen, kirjoittaminen). Kriteeristön avulla opiskelijan osaamista voi arvioida taitotason, kurssin laajuuden sekä osaamistavoitteiden ja painotuksen mukaisesti.

A1: Ymmärtää ja käyttää tuttuja arkipäivän ilmauksia ja perustason sanontoja, joiden tavoitteena on yksinkertaisten, konkreettien tarpeiden tyydyttäminen.

A1: Pystyy esittäytymään ja esittelemään muita.

A1: Pystyy vastaamaan itseään koskeviin kysymyksiin ja kysymään vastaavia kysymyksiä muilta, esimerkiksi missä he asuvat, keitä he tuntevat ja mitä heillä on.

A1: Pystyy käymään yksinkertaisia keskusteluja, jos puhekuppani puhuu hitaasti ja selvästi ja on valmis auttamaan.

A1: Ymmärtää ja osaa käyttää kurssilla käsiteltyihin aiheisiin liittyviä sanoja ja ilmaisuja.

A1: Hakee vieraskielistä tietoa ohjatusti kurssiin liittyvistä materiaaleista ja ohjeista.

A1: Pyrkii arvioimaan ja kehittämään kielitaitoaan hakee vieraskielistä tietoa ohjatusti kurssiin liittyvistä materiaaleista ja ohjeista.

A2: Ymmärtää lauseita ja usein käytettyjä ilmauksia, jotka liittyvät tavallisimpiin arkipäivän tarpeisiin: kaikkein keskeisin häntä itseään ja perhettä koskeva tieto, ostosten teko, paikallistieto, työ.

A2: Pystyy viestimään yksinkertaisissa ja rutiininomaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät yksinkertaista tiedonvaihtoa tutuista, jokapäiväisistä asioista.

A2: Pystyy kuvailemaan yksinkertaisesti omaa taustaansa, lähiympäristöään ja välittömiä tarpeitaan.

A2: Hakee vieraskielistä tietoa ohjatusti kurssiin liittyvistä materiaaleista ja ohjeista.

A2: Pyrkii arvioimaan ja kehittämään kielitaitoaan.

A2: Ymmärtää ja osaa käyttää kurssilla käsiteltyihin aiheisiin liittyviä sanoja ja ilmaisuja.

B1: Ymmärtää pääkohdat selkeistä yleiskielisistä viesteistä, joita esiintyy usein esimerkiksi työssä, koulussa ja vapaa-aikana.

B1: Selviytyy useimmista tilanteista matkustaessaan kohdekielillä alueilla.

B1: Pystyy tuottamaan yksinkertaista, johdonmukaista tekstiä tutuista tai itseään kiinnostavista aiheista.

B1: Pystyy kuvaamaan kokemuksia ja tapahtumia, unelmia, toiveita ja tavoitteita.

B1: Pystyy perustelevaan ja selittämään lyhyesti mielipiteitä ja suunnitelmia.

B1: Hakee vieraskielistä tietoa kurssiin liittyvistä materiaaleista ja ohjeista.

B1: Arvioi ja kehittää kielitaitoaan.

B1: Ymmärtää ja osaa käyttää kurssilla käsiteltyihin aiheisiin liittyviä sanoja ja ilmaisuja.

B2: Ymmärtää pääajatuksia konkreetteja ja abstrakteja aiheita käsittelevistä monitahoisista teksteistä, myös oman erityisalansa käsittelystä.

B2: Viestiminen on niin sujuvaa ja spontaania, että hän pystyy säännölliseen vuorovaikutukseen syntyperäisten kanssa ilman että se vaatii kummaltakaan osapuolelta ponnisteluja.

B2: Pystyy tuottamaan selkeää, yksityiskohtaista tekstiä hyvinkin erilaisista aiheista, esittämään mielipiteensä jostakin ajankohtaisesta asiasta ja selittämään eri vaihtoehtojen edut ja haitat.

B2: Hakee monipuolisesti kurssilla tarpeellista vieraskielistä tietoa.

B2: Arvioi ja kehittää kielitaitoaan oma-aloitteisesti.

B2: Ymmärtää ja osaa käyttää kurssilla käsiteltyihin aiheisiin liittyviä sanoja ja ilmaisuja.

C1: Ymmärtää erityyppisiä vaativia, pitkäköjä tekstejä ja tunnistaa piilomerkitä.

C1: Pystyy esittämään ajatuksiaan sujuvasti ja spontaanisti ilman havaittavia vaikeuksia ilmausten löytämisessä.

C1: Käyttää kieltä joustavasti ja tehokkaasti sekä sosiaaliin että myös opintoihin ja ammattiin liittyviin tarkoituksiin.

C1: Pystyy tuottamaan monimutkaisia aiheita käsittelevää selkeää, hyvin rakentunutta ja yksityiskohtia sisältävää tekstiä.

C1: Osaa jäsentää tekstiä ja edistää sen sidosteisuutta esimerkiksi käyttämällä sidosanoja.

C1: Hakee itsenäisesti ja monipuolisesti kurssiin liittyvää vieraskielistä tietoa.

C1: Arvioi ja kehittää kielitaitoaan monipuolisesti ja oma-aloitteisesti.

C1: Ymmärtää ja osaa käyttää kurssilla käsiteltyihin aiheisiin liittyviä sanoja ja ilmaisuja.

C2: Ymmärtää yleensä vaikeuksitta kaikenlaista puhuttua ja kirjoitettua kieltä.

C2: Osaa yhdistellä tietoja erilaisista puhutuista ja kirjoitetuista lähteistä ja rakentaa niissä esitetyistä perusteluista ja selostuksista sisällöllisesti yhtenäisen esityksen.

C2: Pystyy ilmaisemaan ajatuksiaan spontaanisti, erittäin sujuvasti ja täsmällisesti.

C2: Pystyy erottamaan merkitysvivahteet mutkikkaissakin tilanteissa.

C2: Hakee itsenäisesti ja monipuolisesti kurssiin liittyvää vieraskielistä tietoa.

C2: Arvioi ja kehittää kielitaitoaan monipuolisesti ja oma-aloitteisesti.

C2: Ymmärtää ja osaa käyttää kurssilla käsiteltyihin aiheisiin liittyviä sanoja ja ilmaisuja.

6 Kädentaidot

6.1 Opetuksen tavoitteet

Kädentaitojen ja muotoilun kursseilla ylläpidetään, herätetään henkiin ja kehitetään vahvaan osaamiseen perustuvaa suomalaista, kansainvälistä ja monikulttuurista käsityö- ja muotoiluperinnettä.

Opetustarjonta ja opinnot luovat perustaa identiteetin kehitykselle, omatoimiselle harrastamiselle, kansalaisvalmiuksien vahvistamiselle, yksilön ja yhteisön kestäväälle kehitykselle, kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille, sosioekonomisen aseman tasapainottamiselle sekä työelämässä ja opiskelussa tarvittavien tietojen ja taitojen ylläpidolle ja oppimiselle. Sallivuus, omiin ja toisten kykyihin luottaminen sekä monikulttuurisuus ovat läsnä opetuksessa ja oppimisprosesseissa. Opetus kannustaa ja ohjaa kulttuuriseen sensitiivisyyteen.

Opiskelijaa kannustetaan käyttämään ja kehittämään monipuolisesti omia valmiuksiaan kuten luovuuttaan, esteettisiä valmiuksiaan, tietojaan ja motorisia taitojaan. Perusryhmissä ei ole taitotasovaatimuksia vaan kaikki opiskelevat samoissa ryhmissä. Opintoja tarjotaan lyhytkursseista koko vuoden kestäviin kursseihin ja taiteen perusopetukseen.

Taiteen perusopetukseen (TPO) kuuluvilla kursseilla seurataan omaa opetussuunnitelmaa.

6.2 Opetusohjelman rakenne

Kädentaitojen ja muotoilun opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijan monipuolista käsityön ja muotoilun prosessia sekä niihin tarvittavien valmiuksien ja taitojen kehittymistä. Kädentaitojen ja muotoilun opetuksen tavoitteena on myös lisätä opiskelijan kokonaisvaltaista hyvinvointia ja pystyvyyssodotuksia.

Kädentaitojen ja muotoilun osa-alueina ovat erilaiset tekstiilityötekniikat (esim. ompelu, kudonta, lankatyöt, kehräys, huovutus ja värjäys), verhoilu, hopeatyö, kirjansidonta, keramiikka, mosaiikki, soitinrakennus ja puutyöt. Kulttuurisensitiivisyyttä ja kestäväää kehitystä toteutetaan myös vanhojen ja säilytettävien perinnekäsitemöiden kohdalla, kuten nahka- ja turkistöissä, shamaanirumpujen valmistuksessa, erilaisten nauhojen kudonnassa sekä kansan- ja kansallispukujen valmistuksessa.

Kädentaitojen ja muotoilun opetus ja oppiminen ovat kokonaisvaltaisia ekologisen ja eettisen omatunnon omaavia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä prosesseja. Ne sisältävät ihmisten, teknologian ja ympäristön vuorovaikutusta kestävään kehityksen periaatteita noudattaen. Opetus- ja oppimisprosessien vaiheita ovat tuotesuunnittelun osa-alueet, tuotteen valmistus, tuotteen elinkaariajattelu sekä itse prosessin ja tuotteen arviointi. Opetus kannustaa vastuulliseen kuluttamiseen ja tuottamiseen myös elinkaariajattelun näkökulmasta.

Kursseilla on mahdollisuus tutustua moninasiin käsityön ja muotoilun tekniikoihin, materiaaleihin, työväliseisiin sekä niiden historiaan ja nykypäivän ilmentymiin. Toimintaa järjestetään tarkoituksenmukaisissa, pääsääntöisesti opiston omista tiloissa.

Kädentaitojen ja muotoilun opetuksella vahvistetaan opiskelijan kognitiivisia taitoja kuten ajattelua ja ongelmanratkaisua sekä opiskelijan kehollisia taitoja kuten käden ja silmän

koordinaatiota, avaruudellista hahmottamista, näppäryyttä, tarkkuutta sekä liikkeen ja liikerytmin hallintaa.

Opiskelijaa ohjataan taitojen ja tekniikoiden oppimiseen, hallintaan, soveltamiseen ja kehittämiseen. Opiskelijaa ohjataan materiaalituntemukseen, työturvallisiin, ekologisiin ja eettisesti kestäviin valintoihin ja työmenetelmiin.

Toiminnalla herätetään henkiin, ylläpidetään ja luodaan uutta elävää käsityö- ja muotoilukulttuuria. Toiminnan avulla tutustutaan käsityön ja muotoilun paikalliseen, kansalliseen ja kansainväliseen historiaan ja perintöön. Toiminnan avulla vahvistetaan ymmärrystä omista ja toisten juurista sekä omasta ja toisen käsityökulttuuri-identiteetistä kulttuurisensitiivisyys huomioon ottaen.

Alkeistason kurssi (A) on tarkoitettu ihmiselle, jolla ei ole aiheesta lainkaan aiempaa osaamista. Kurssilla saavutetaan yleistiedot ja yksinkertaisten tehtävien suorittamiseksi vaadittavat perustaidot. Työskentely tai opiskelu tapahtuu selkeässä toimintaympäristössä suoran valvonnan alaisena. Tehtävien suorittamiseen tarvitaan tukea, apua ja ohjausta eli kurssille osallistuminen ei edellytä itsenäistä työskentelyä.

Perustason kurssi (B) on hiukan enemmän osaamista vaativa kurssi. Tällä tasolla saavutetaan perustiedot, joita vaaditaan tehtävien suorittamiseksi käyttäen yksinkertaisia sääntöjä ja työkaluja. Opiskelija kykenee jo tekemään myös itsenäisesti perusasioita, joskin saattaa tarvita vähän neuvoa ja opastusta. Hän tietää myös alan termejä, teorioita ja yleisiä käsitteitä.

Jatkotason kurssi (C) on enemmän harjaantuneisuutta ja itsenäistä otetta vaativa kurssi. Opiskelijalla on käytännön taitoja ja hän kykenee jossain määrin itsenäiseenkin työskentelyyn. Hän osaa valita työkaluja ja menetelmiä sekä ratkaista ongelmia, soveltaa ja mukauttaa omaa toimintaansa olosuhteisiin.

6.3 Tavoitetaso ja osaamisen arviointi

Osaamisen arviointi on opiskelijalle vapaaehtoista. Osaaminen arvioidaan, mikäli opiskelija pyytää arvioinnin kurssin aluksi. Opiskelijan osaamista arvioi kurssin opettaja kurssin aikana. Koska arviointi tapahtuu osana kurssin opetusta, osaamisen osoittamisen tulisi olla mahdollisimman helppoa ja yksinkertaista sekä opiskelijalle että opettajalle. Yksittäisten opiskelijoiden osaamisen arviointi ei vaikuta merkittävästi muun ryhmän toimintaan.

Arvioinnissa opiskelijan osaamista, työskentelyä ja omia tuotoksia tarkastellaan kurssille määriteltyjen osaamistavoitteiden mukaisesti. Kurssin osaamistavoitteet ja niiden arviointikriteerit kertovat opiskelijalle selkeästi mitä opiskelijan tulisi kurssin päätyttyä osata ja millä tasolla. Arviointia voi saada vain tietyistä kädentaito- ja muotoilukurseista. Nämä kurssit mainitaan opinto-ohjelmassa erikseen.

Alkeistasolla opiskelija tunnistaa

- tekijänoikeudet ja niiden merkityksen kädentaitoihin liittyen
- oman kädentaito-osaamisen
- kolme eri kädentaitotekniikkaa
- itselle mieluisten ja tarpeellisten kädentaitojen osaamisvajeen
- muutamia materiaaleja ja perustekniikoita

Alkeistasolla opiskelija osaa

- asettaa itselle mieluisten ja tarpeellisten kädentaitotekniikoiden osaamistavoitteet
- toteuttaa kolmen tunnistamansa kädentaitotekniikan perusteet
- lukea sekä avustettuna ymmärtää ja seurata valitsemiensa kädentaitotekniikoiden valmistusprosessiin tarvittavia ohjeita
- valmistaa ohjeenmukaisia tuotteita omaan käyttöön
- arvostaa omaa ja toisten kädentaito-osaamista ja työskentelyä

Perustasolla opiskelija tunnistaa

- tekijänoikeudet ja niiden merkityksen kädentaitoihin liittyen
- oman kädentaito-osaamisen
- toisen henkilön kädentaito-osaamisen
- omien ja läheisten tarpeiden heijastumisen omaan kädentaito-osaamiseen ja sen kehittämiseen
- kuusi eri kädentaitotekniikkaa

Perustasolla opiskelija osaa

- asettaa itselle mieluisten ja tarpeellisten kädentaitotekniikoiden osaamistavoitteet
- toteuttaa kolmen ensimmäisenä tunnistamansa kädentaitotekniikan perusteet ja soveltaa niitä
- toteuttaa kolmen uuden tunnistamansa kädentaitotekniikan perusteet
- itsenäisesti toimia valitsemiensa kädentaitotekniikoiden valmistusprosessin ohjeiden mukaan sekä tarvittaessa etsiä lisätukea ohjeiden ymmärtämisen saavuttamiseksi
- valmistaa ohjeenmukaisen tuotteita omaan ja läheisten käyttöön piensarjana
- arvostaa omaa ja toisten kädentaito-osaamista ja työskentelyä
- auttaa toisia kädentaitoprosessissa

Jatkotaso

Opiskelija tunnistaa

- tekijänoikeudet ja niiden merkityksen kädentaitoihin liittyen
- oman kädentaito-osaamisen
- toisen henkilön kädentaito-osaamisen ja siihen liittyvän osaamisvajeen
- yhdeksän eri kädentaitotekniikkaa
- omien, läheisten ja ympäröivän yhteiskunnan tarpeiden ja tilanteiden heijastumisen omaan kädentaito-osaamiseen ja sen kehittämiseen

Opiskelija osaa

- asettaa itselle mieluisten ja tarpeellisten kädentaitotekniikoiden osaamistavoitteet
- toteuttaa kuuden ensimmäisenä tunnistamansa kädentaitotekniikan perusteet ja soveltaa niitä
- toteuttaa kolmen uuden tunnistamansa kädentaitotekniikan perusteet
- itsenäisesti toimia valitsemiensa kädentaitotekniikoiden valmistusprosessin ohjeiden mukaan sekä tarvittaessa etsiä lisätukea ohjeiden ymmärtämisen saavuttamiseksi
- suunnitella omia tuotteita

- laatia ohjeita suunnittelemiensa tuotteiden valmistukseen
- valmistaa suunnittelemiensa tuotteita laatimiaan ohjeita seuraten ja korjata mahdolliset prosessivirheet
- valmistaa ohjeenmukaisen tuotteita omaan ja läheisten käyttöön piensarjana
- arvostaa omaa ja toisten kädentaito-osaamista ja työskentelyä
- auttaa ja ohjata toisia kädentaitoprosessissa
- auttaa ja ohjata kehittämään toiselle tärkeää kädentaito-osaamista.

7 Tieto- ja viestintäteknikka

7.1 Opetuksen tavoitteet

Tietotekniikan opetuksen tavoitteena kansalaisopistossa on antaa opiskelijalle mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja yhteiskunnan digitalisoitumisen vaatimien taitojen kehittymiseen.

Kansalaisopistossa voi opiskella esimerkiksi tietokoneen, älypuhelimien tai tabletin peruskäyttöä tai syventää ja soveltaa jo hankittuja tietoteknisiä taitoja.

7.2 Opetusohjelman rakenne

Kansalaisopiston tietotekniikan opetus vaihtelee laajuudeltaan kuuden – 24 oppitunnin lyhytkursseihin.

Kurssit voidaan karkeasti jaotella kolmeen tasoon:

Alkeistaso A

Tietotekniikan peruskäytön osaamisen tavoite on opiskelijan arjen digitaitoihin liittyvistä tilanteista selviytyminen ja laitteiden käyttöön sekä niiden hallintaan liittyvän pelon ja arkuuden hälventäminen. Digitaidot ovat nykyajan kansalaistaitoja, joita ilman ei tule toimeen. Esimerkiksi verkkopankin tai sähköisten terveyspalveluiden käyttö on edellytys nyky-yhteiskunnassa toimimiselle.

Perustaso B

Tietotekniikan taitoja ylläpitävä koulutus vahvistavaa opiskelijan osaamista esimerkiksi sähköpostin, tekstinkäsittelyn tai sosiaalisen median käytössä. Syventävä opiskelu motivoi opiskelijaa löytämään omia kiinnostuksen kohteita tietotekniikan ja median alalta.

Jatkotaso C

Soveltavien taitojen avulla opiskelija osaa toimia sisällöntuottajana, pyrkiä itsenäiseen ongelmanratkaisuun ja ajankohtaisten digiajan ilmiöiden kohtaamiseen (esim. tietoturva) digiasioissa sekä vahvistaa opiskelijan kiinnostuksen kohteita (esim. valokuvaus) ja kannustaa itseohjautuvaan oppimiseen.

Kaikki kurssit eivät osu suoraan tiettyyn tasoon vaan sopivat eritasoisille osallistujille, eikä kursseja ole välttämätöntä suorittaa tasojärjestyksessä. Tietotekniikan kursseilta saatetaan hakea apua myös pienempiin ja yksilöidympiin käyttötarpeisiin.

Tietotekniikan opetusohjelma mukautuu nopeasti yhteiskunnan osaamistarpeisiin. Kurssien sisällöt ja rakenteet muuttuvat jatkuvasti digitalisaation, teknologian kehityksen sekä kansalaisten tarpeiden myötä. Opetussisällöissä näkyvät sovellusten ja käyttöjärjestelmien uudet versiot, uudet verkkopalvelut, kännykkämallit sekä akuutit tarpeet (esim. uudet sovellukset).

7.3 Tavoitetaso ja osaamisen arviointi

Osaamisen arviointi on opiskelijalle vapaaehtoista. Osaaminen arvioidaan, mikäli opiskelija antaa suostumuksensa arvioinnille. Opiskelijan osaamista arvioi kurssin opettaja kurssin aikana. Koska arviointi tapahtuu osana kurssin opetusta, osaamisen osoittamisen tulisi olla mahdollisimman helppoa ja yksinkertaista sekä opiskelijalle että opettajalle. Yksittäisten opiskelijoiden osaamisen arviointi ei vaikuta merkittävästi muun ryhmän toimintaan.

Arvioinnissa opiskelijan osaamista, työskentelyä ja omia tuotoksia tarkastellaan kurssille määriteltyjen osaamistavoitteiden mukaisesti. Kurssin osaamistavoitteet ja niiden arviointikriteerit kertovat opiskelijalle selkeästi, mitä opiskelijan tulisi kurssin päätyttyä osata ja millä tasolla. Kurssista ja sen sisällöstä riippuen opiskelija osaamista arvioitaessa tarkastellaan esimerkiksi:

- teknistä osaamista
- opiskelijan digitaalisia yhteiskuntataitoja
- kriittistä mediaosaamista
- luovaa mediaosaamista
- sosiaalisen median osaamista
- tietoturvataitoja
- digitaalisia ongelmanratkaisutaitoja

Tietotekniikan ainealan kursseille hakeudutaan tyypillisesti tarpeesta osata käyttää tiettyä laitetta, sovellusta, ohjelmaa tai alustaa. Arviointia tehdään kurssin osaamistavoitteiden sekä opiskelijan oman tarpeen mukaisesti. Tietotekniikan arvioinnissa hyödynnetään näyttöön perustuvia menetelmiä ja tarvittaessa arviointia täydennetään muulla tavoin. Opiskelija antaa näyttöjä osaamisestaan pieninä kokonaisuuksina tehtäväpohjaisesti koko kurssin ajan. Arvioinnin tapaa sovelletaan kurssin mukaan. Esimerkiksi ilmiöihin perustuvaan kurssiin sopivat arvioinnin tavaksi myös kirjallinen tuotos, valokuvat tai kuvakaappaukset työn vaiheista jne.

Alkeistasolla opiskelija esimerkiksi:

- tunnistaa tietokoneen ja/tai älylaitteen osat
- osaa käyttää hiirtä ja hallitsee tietokoneen perusvalikot
- osaa käyttää näppäinkomentoja
- osaa käynnistää ja sammuttaa laitteen sekä tarvittaessa ladata sen, esim. tabletlaitteen
- osaa avata ja sulkea ohjelmia ja sovelluksia
- osaa asentaa laitteeseen ohjelmia ja sovelluksia
- osaa tarkistaa laitteen tarkan merkin ja mallin laitteen asetuksista ja osaa tarvittaessa kertoa ne esim. puhelin- tai käyttötuelle
- osaa kirjautua arjessa tarvittaviin välttämättömiin digitaalisiin palveluihin ja selviytyy niissä välttämättömien asioiden hoitamisessa: esim. verkkopankki, sähköiset terveystalvot, sähköinen ajanvaraus sekä Kelan ja Verohallinnon palveluiden käyttö
- ymmärtää, ettei kaikki internetissä vastaan tuleva ole totta
- tietää, että sähköpostiin, älylaitteeseen ja sosiaalisen median palveluihin voi tulla roskapostia
- tietää, että esimerkiksi internetissä julkaistuja kuvia ja videoita on voitu käsitellä
- osaa asentaa tai ladata sovelluskaupasta kuvankäsittelyohjelman
- osaa ottaa valokuvia esimerkiksi järjestelmäkameralla tai älypuhelimella
- osaa kuvata videota esimerkiksi videokameralla tai älypuhelimella
- osaa muokata yksinkertaisia kuvia omiin arjen tarpeisiin
- osaa siirtää tiedoston älypuhelimesta tietokoneelle
- tietää sosiaalisen median kanavia
- osaa luoda tilin sosiaaliseen median palveluun
- tunnistaa sosiaalisen median eettiset haasteet
- tietää tietoturvataitojen perusasiat, esim. oman verkkoidentiteetin suojaamisen sekä turvallisen verkkopankin ja muun vahvaa tunnistautumista vaativien palvelujen käytön

- osaa suojata henkilökohtaiset tietonsa ja tietää toimintaohjeita erilaisiin tietoturvaa uhkaaviin tilanteisiin
- tunnistaa tyypillisimpiä digiongelmia ja osaa etsiä tietoa ongelmaan liittyen
- osaa ratkaista itsenäisesti yleisimpiä ongelmia esimerkiksi käynnistämällä laitteen uudelleen

Perustasolla opiskelija esimerkiksi:

- tietää tehtäväpalkin sekä tärkeimmät asetukset
- osaa kytkeä tietokoneen ja/tai älylaitteen langattomaan verkkoon
- osaa peruskäytön tarvitsemistaan ohjelmista
- osaa poistaa ohjelmia
- osaa tehdä tallennukset tietokoneelle tai ulkoiselle asemalle esim. muistitikulle
- tietää resurssienhallinnan peruseräpäätökset
- tietää päivitysten merkityksen ja tuntee suojauksen peruseräpäätökset
- tunnistaa tietokoneen käyttöön liittyvät peruseräpäätökset ja tietää apua antavia tahoja
- osaa käyttää arjen välttämättömiä digitaalisia palveluja
- osaa etsiä tietoa ja valita tarpeisiinsa sopivan palvelun
- tunnistaa palvelun käyttölogiikan ja osaa liikkua palvelussa
- tunnistaa valeuutiset ja osaa erottaa roskapostin tai muut huijauksen- tai kalasteluyritykset
- tunnistaa ja osaa varoa esim. huijauksiprofiileja sosiaalisessa mediassa
- tietää toimintaohjeet huijauksen- tai kalastelutilanteiden varalle
- toimii vastuullisesti verkossa ja suojaa itseään mediaan liittyviltä uhilta
- osaa järjestelmäkameran tai videokameran peruskäytön
- osaa käyttää älylaitetta monipuolisesti kuvaamiseen ja kuvan muokkaamiseen
- osaa tehdä kuvaan peruseräpäätökset, kuten lisätä tekstiä ja muuttaa kuvakokoa
- tietää erilaisia sosiaalisen median kanavia ja osaa valita niistä omiin tarpeisiinsa sopivan
- tietää valitsemansa sosiaalisen median luonteen ja hallitsee peruseräpäätökset
- osaa toimia eettisesti sosiaalisessa mediassa
- osaa suojata sosiaalisen median tilinsä
- tunnistaa erilaisia tietoturvaohjeita ja osaa toimia ennaltaehkäisevästi
- osaa käyttää turvaohjelmien peruseräpäätökset ja huolehtia salasanoistaan verkossa liikkuessaan
- osaa reagoida havaitessaan poikkeamia laitteessa tai palvelussa
- osaa tehdä digilaitteelle tarvittavat käyttöjärjestelmä- ja sovelluspäivitykset
- osaa toimia ja etsiä ratkaisua, mikäli laite ei toimi oikein tai järjestelmä/sovellus antaa virheilmoituksen
- osaa ottaa kuvakaappauksen ja tarvittaessa etsiä apua kaverilta, työpaikan IT-tueltai tai ulkopuoliselta palveluntarjoajalta

Jatkotasolla opiskelija esimerkiksi:

- tietää laajasti tietokoneohjelmia ja osaa valita niistä tarpeisiinsa sopivan
- osaa tallentaa pilvipalveluun
- osaa toimia resurssienhallinnassa sujuvasti
- osaa tehdä päivitykset ja liikkuu sujuvasti tietoturvaan ja suojaukseen liittyvissä asioissa
- osaa ratkaista tietokoneen käyttöön liittyviä ongelmia ja tietää apua antavat tahot
- liikkuu sujuvasti arjen välttämättömissä digitaalisissa palveluissa
- hakea monipuolisesti tietoa verkosta

- osaa ratkaista digitaalisiin palveluihin tai niihin kirjautumiseen liittyviä ongelmia
- osaa luoda, käyttää ja ylläpitää käyttäjätilejä erilaisissa palveluissa
- osaa arvioida ja vertailla löytämäänsä tietoa sekä soveltaa kriittistä ajattelua sujuvasti
- tulkitsee mediasisältöjä monipuolisesti
- osaa tarvittaessa suodattaa ja ilmiantaa roskapostin sekä sosiaalisen median vahingollisen sisällön
- toimii aktiivisesti netin turvallisen käytön hyväksi
- suojelee itseään ja muita median uhkilta ja tiedostaa tämän yhteiskunnallisen merkityksen
- osaa käyttää erilaisia luovan median ohjelmia ja julkaisualustoja
- osaa muokata kuvia sekä tehdä erilaisia julkaisuja
- osaa kuvata ja editoida videon
- osaa hyödyntää sujuvasti teknologiaa visuaalisessa tai audiovisuaalisessa työskentelyssä
- ymmärtää digitalisaation tuomat mahdollisuudet median monipuolisessa käytössä
- osaa tuottaa itsenäisesti sisältöä sosiaaliseen mediaan
- osaa tarkastella sosiaalista mediaa yhteiskunnallisena ilmiönä
- osaa toimia sosiaalisessa mediassa rakentavasti, auttaa muita käyttäjiä sekä tarvittaessa perustaa, ylläpitää ja valvoo verkossa toimivia ryhmiä
- tietää mitä kanavia vuorovaikutukseen voi hyödyntää
- osaa suojata kaikki käytössään olevat laitteet ja tilit tietoturvaluilta
- osaa toimia verkossa liikkeessaan turvallisella tavalla
- osaa asentaa tietosuojapäivitykset sekä varmuuskopioida tai salata tärkeät tai arkaluonteiset tiedot
- tuntee apua tarjoavat tahot ja yleiset tietoturvakäytännöt
- osaa toimia oikein häiriötilanteissa sekä uhkien toteutuessa
- ymmärtää digilaitteen vianhakua, ja osaa tulkita virheilmoituksia, testata vian tai häiriön uusiutumista sekä paikantaa sen rajaamalla muita vaihtoehtoja
- osaa hankkia uutta tietoa, soveltaa aikaisempaa sekä kokeilla erilaisia ratkaisumenetelmiä
- osaa erottaa käyttäjän virheet, satunnaiset häiriöt, uudelleenasetannusta edellyttävät sovellusongelmat sekä huoltoa edellyttävät laiteviat
- osaa raportoida häiriöistä ja vioista laitteen huollolle tai verkkopalvelun tuottajalle